

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.О. Манусикова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Архипова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЩО ҐРУНТУЮТЬСЯ НА ПРИНЦИПІ СВІДОМОСТІ

Сучасне розуміння принципу свідомості пов'язано з використанням рідної мови студентів і його роллю в оволодінні іноземною мовою. Студент не може відразу подумки звільнитися від рідної мови, і спочатку він пов'язує слово іноземної мови зі словом рідної мови. Однак в процесі оволодіння спілкуванням англійською мовою дія проміжної ланки (рідна мова) слабшає. Студент набуває здатності виражати думки і розуміти думки, виражені іншими, безпосередньо іноземною мовою. Таку здатність потрібно і можна розвивати (формувати) шляхом залучення студентів до мовного процесу, що виявляється в слуханні, говорінні, читанні та письмі. Що стосується рідної мови, усунути її повністю практично неможливо. Вона допомагає забезпечувати студентам розуміння під час ознайомлення з новим матеріалом. Крім того, рідна мова потрібна і для того, щоб прискорити оволодіння другою мовою шляхом широкого перенесення наявних знань і набутих навичок і вмій із першої (рідної) мови.

У навчанні англійської мови на початковому етапі принцип свідомості має реалізовуватися в цілеспрямованому сприйнятті і осмисленні досліджуваних явищ, їх творчої переробки і застосування студентами під час виконання мовних дій, тобто під час з'ясування функції даного явища в мовному спілкуванні.

Осмислення має забезпечуватися:

– через ситуативну обумовленість запропонованого для засвоєння матеріалу. Використання реальних і умовно реальних ситуацій допомагає забезпечувати правильне розуміння. Співвіднесеність із конкретною ситуацією забезпечує усвідомлення сприйманого матеріалу;

– через контекст та інші мовні засоби (синоніми, антоніми, визначення, словотвірні елементи), здатні забезпечувати здогад і підвести до осмислення. Хоча цей шлях не завжди є найкоротшим, він мобілізує пізнавальні сили студентів і пов'язаний з активною розумовою діяльністю;

– через наочність, що дозволяє співвідносити почуте з видимим і таким чином пов'язувати предмет, дію, явище з його словесним виразом;

– через переклад на рідну мову;

– через виділення характерних ознак у матеріалі, засвоюється з метою створення орієнтовної основи для правильного виконання дій із таким матеріалом.

Творча переробка передбачає використання студентами матеріалу в ситуаціях, аналогічних тим, в яких він вводився, а потім в мінливих, що пов'язано з розвитком у них вміння комбінувати матеріал в залежності від поставленої комунікативної задачі. Отже, переробка повинна здійснюватися в ході виконання одномовних вправ, тобто вправ, що відображають спілкування людей, які володіють даною мовою.

Свідомість студентів під час навчання повинна виявлятися також у розумінні досліджуваного матеріалу, тобто в умінні логічно пов'язувати подальше з попереднім, виділяти головне під час сприйняття на слух або читання інформації, розрізнити головне і другорядне, істотне і неістотне, в умінні користуватися придбаними знаннями, навичками і вміннями в вирішенні практичних (комунікативних) завдань.

І, нарешті, до свідомості в навчанні слід віднести й оволодіння студентами прийомами самостійної роботи з іноземної мови, які дають їм можливість розширювати свій словник, здобувати знання з мови і через мову вдосконалювати свої мовні вміння.

Вищевикладене дозволяє зробити наступні висновки:

– викладачеві слід забезпечувати осмислення засвоюваного матеріалу всіма можливими засобами, у тому числі і з використанням рідної мови. Однак вибір цих засобів повинен співвідноситися із загальною комунікативною орієнтацією процесу навчання, а тому слід уникати багатослівних пояснень і перекладу там, де в них немає необхідності;

– не слід робити того, що студенти можуть зробити самі, необхідно їх забезпечити прийомами самостійної роботи з мовою;

– викладач повинен розкрити студентам доцільність виконання мовної роботи і забезпечити їм «бачення» власного просування (прогресу) в оволодінні мовою.